ASPECTE DIN SINTAXA HOMERICA

DE

TH. SIMENSCHY

A. DEZACORDUL ÎN CAZ

La Homer găsim uneori un dezacord între cazul în care stă un atribut (substantiv sau, mai des, participiu) și pronumele personal la care se referă; de ex: σῆμά τέ μοι χεῦαι... /ἀνδρὸς δυστήνοιο (λ 75 sq.). Aici dezacordul în caz se datorește unei contaminări (amestec de două construcții): *dativus commodi* μοι, care atîrnă de verbul χεῦαι (infinitiv aorist) și genitivul posesiv ἀνδρὸς δυστήνοιο, care depinde de σῆμα. Construcția regulată ar fi fost: ἀνδρὶ δυστήνῳ (dat.), ca apoziție pe lîngă pronumele personal μοι.

În pasajul: ἄλλην δ' ἡμὶν ὁδὸν τεκμήρατο Κίρκη, / εἰς 'Αΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης, / ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο (κ 563 sqq.) participiul χρησομένους (acuz.) e în dezacord cu pronumele personal, ἡμὶν (dat.), la care se referă. Construcția normală ar fi fost: ἡμὶν... χρησομένοις. Versurile din acest pasaj sînt repetarea exactă din pasajul următor, unde acuzativul χρησομένους e justificat, căci depinde de χρὴ și se referă la ὑμᾶς, subînțeles: ἄλλην χρὴ πρῶτον ὁδὸν τελεδαὶ καὶ ἱκέσθαι / εἰς 'Αΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης, / ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο (κ 490 sqq.).

Ceva asemănător cu construcția din primul exemplu de mai sus găsim uneori și în sanscrită, ca în exemplul următor: *tato* v i d a r b h a p a t a y e *damayantyaḥ sakhījanaḥ / nyavedayat tam asvasthām damayantīm* n a r e ç v a r e. (Nala 2, 5), („atunci prietenele Damayantiei îi spuseră regelui, domnitorului Vidarbhilor, că Damayanti e suferindă"). Aici substantivul *vidarbhapataye* e în dativ, iar apoziția sa, *nareçvare*, în locativ. Această contaminație se datorește faptului că verbul *nyavedayat* (de la *nivedayāmi* „eu povestesc") se poate construi indiferent cu dativul sau cu locativul.

BDD-A1590 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:04 UTC)

Un aspect al dezacordului în caz este *contaminația participială*, care-i un dezacord al participiului și se găsește la Homer. Acest dezacord este de două feluri :

I. Dezacordul poate proveni din faptul că anumite verbe se pot construi în două feluri, uneori chiar în aceeași propoziție, ca în exemplul din sanscrită, citat mai sus ; astfel : μεταλλήσαί τί ἑ θυμὸς/ἀμφὶ πόσει κέλεται, καὶ κήδεά περ πεπαθυίη (ρ 554 sq). În pasajul acesta, participiul în dativ πεπαθυίη se referă la pronumele în acuzativ ἑ. Această contaminare se datorește faptului că verbul κέλομαι se poate construi sau cu dativul sau cu acuzativul.

Tot astfel și în pasajul de mai jos, participiul în genitiv εὐξαμένοιο se referă la pronumele în dativ οἱ pentru că ἀκούω „a asculta" se poate construi sau cu dativul sau cu genitivul : ὅττι οἱ ὦκ' ἤκουσε μέγας θεὸς εὐξαμένοιο. (Π 531).

Contaminația participială se datorește, în parte, și ritmului, ca în ultimul pasaj citat, unde n-ar putea sta εὐξαμένῳ. **Cf. și pasajul λ 75 de mai sus.**

II. Participiul stă la genitivul posesiv, în loc să se acorde cu pronumele personal la care se referă și care stă în dativul simpatetic. De ex. : δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς, / βλημένου. (χ 17 sq).—μάλα πού σφισι θυμὸς / αἰὲν ἐϋφροσύνῃσιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο, / λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοχνεῦσαν. (ζ 155 sqq) —ἡμὶν δ' αὖτε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ / δεισάντων φθόγγον. (ι 256 sqq).— τῷ κέ οἱ ἐγκέφαλός γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλῃ / θεινομένου ῥαίοιτο πρὸς οὔδεϊ (ι 458 sq). —χαῖρε δ'Ὀδυσσεὺς / ὅτι ῥά οἱ βιότου περικήδετο νόσφιν ἐόντος. (ξ 526 sq.).—λάκε δέ σφι περὶ χροῒ χαλκὸς ἀτειρὴς / νυσσομένων ξίφεσιν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν (Ζ 25 sq). Acest dezacord al participiului, mult mai frecvent decît primul (v. I), se explică prin faptul că funcția dativului simpatetic este aproape identică cu aceea a genitivului posesiv.

În toate exemplele citate, afară de două (Π 531 și Ξ 526) atributul în dezacord cu pronumele personal la care se referă, stă în versul următor sau chiar al treilea (κ 563 sqq) și este despărțit de pronume prin 3 pînă la 10 cuvinte intermediare, ca în κ 563 sqq. Faptul acesta explică și el, în parte, dezacordul, care se ivește cu atît mai ușor, cu cît atributul e mai departe de cuvîntul pe care-l determină.

B. TIMPUL TRECUT

Un aspect special pe care-l prezintă, între alte particularități, sintaxa timpurilor la Homer este și felul cum e întrebuințat adesea indicativul timpurilor secundare (imperfect, aorist și mai mult ca perfect) și al perfectului. Toate aceste „timpuri" sînt adesea echivalente între ele, putînd sta unul în locul altuia. Ele sînt timpuri narative și servesc numai ca să exprime trecutul, fără vreo nuanță deosebită. În astfel de cazuri ele nu mai corespund de loc cu timpurile

BDD-A1590 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:04 UTC)

care exprimă trecutul în dialectul atic sau în limba latină. În schimb, întrebuinţarea lor, excepţională la Homer, prezintă o foarte mare asemănare cu aceea pe care o au în mod permanent în limba sanscrită; v. pag. 64.

1. *Imperfectul* este adesea echivalent cu aoristul şi uneori alternează cu acesta, ca în pasajele următoare: ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων καὶ ἐπείθετο μύθῳ. (A 33). — ὣς τότε Τυδείδης ἀνεχάζετο, εἶπέ τε λαῷ. (E 600). — νύκτα μὲν ἀέσαμεν... / ἠῶθεν δ'οἱ μὲν νέας ἕλκομεν εἰς ἅλα δῖαν (γ 151 sq). In pasajul următor ὤκτειρε poate fi sau imperfect sau aorist: τὸν δὲ ἰδὼν ὤκτειρε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς/ καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα (Π 5 sq.).

Datorită echivalenţei dintre imperfect şi aorist se explică funcţia de aorist gnomic pe care o are imperfectul în pasajul următor: ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ'ἔκλυον αὐτοῦ (A 218).

Imperfectul este uneori echivalent cu mai mult ca perfectul, ca în pasajul: ἦ δ'ἄρ' ἔπειτ' Ἰθάκηνδε κατήγετο νηῦς εὐεργὴς, / ἣ φέρε Τηλέμαχον Πυλόθεν. (π 322 sq.). Cf. şi pasajul θ 62 sqq. citat mai jos.

2. *Aoristul* este uneori echivalent cu mai mult ca perfectul; de ex. κῆρυξ δ'ἐγγύθεν ἦλθεν, ἄγων ἐρίηρον ἀοιδὸν,/ τὸν πέρι Μοῦσ'ἐφίλησε δίδου δ'ἀγαθὸν τε κακόν τε· ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ'ἡδεῖαν ἀοιδήν (θ 62 sqq.). Aici aoristul ἐφίλησε e coordonat cu imperfectul δίδου şi ambele verbe sînt echivalente cu mai mult ca perfectul. Tot astfel aoristul ἄμερσε, coordonat cu imperfectul δίδου.

3. *Perfectul* este echivalent cu aoristul şi coordonat cu acesta în pasajul: ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης (τ 223).

4. *Mai mult ca perfectul* poate avea funcţia de imperfect, ba chiar să fie coordonat cu acesta, ca în ex. urm.: ὄφρα μὲν ὑμῖν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι ἐόλπει/νοστήσειν Ὀδυσῆα ... (υ 328 sq.) — πῦρ μὲν ἐπ'ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, τηλόσε δ'ὀδμὴ/κέδρου τ'εὐκεάτοιο θύου τ'ἀνὰ νῆσον ὀδώδει / δαιομένων (ε 59 sqq.). — καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα (s. î. ἄλεισον), / .... φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ / μέμβλετο (χ 10 sq.).

Şi mai mult ca perfectul poate avea uneori funcţia de aorist, ca şi imperfectul (v. 1); de ex.: ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει (τ 47).

Funcţia de aorist a mai mult ca perfectului se întîlneşte şi mai tîrziu, în proză; cf.: αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο. (Her. 4,132). — εἴπερ ἐγεγόνει τοῦτο (=ἐγένετο) (inscr.).

a. E. Kieckers[1] afirmă, deci, pe nedrept că „abia în perioada elenistică se întrebuinţează mai mult ca perfectul în locul aoristului"; el se baza numai pe inscripţia citată mai sus.

5. Din cele expuse cu privire la întrebuinţarea formelor personale care exprimă trecutul la Homer rezultă următoarele:

[1] *Historische griechische Grammatik*, IV, Sammlung Göschen, 1926, p. 27 (§ 12),

BDD-A1590 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:04 UTC)

Imperfectul poate avea funcția de aorist și de mai mult ca perfect.

Aoristul poate avea funcția de mai mult ca perfect.

Perfectul poate fi întrebuințat ca aorist.

Mai mult ca perfectul poate fi întrebuințat în locul imperfectului sau al aoristului.

Imperfectul, perfectul și mai mult ca perfectul pot avea funcția de *aorist* și sînt adesea coordonate cu acesta.

Cu alte cuvinte: În loc de *imperfect* poate sta mai mult ca perfectul.

În loc de *aorist* pot sta imperfectul, perfectul, sau mai mult ca perfectul.

În loc de *mai mult ca perfect* pot sta imperfectul sau aoristul.

O foarte mare asemănare în ceea ce privește întrebuințarea la Homer a formelor personale care exprimă trecutul se găsește în limba sanscrită, fie vedică fie clasică. Iată ce spune sanscritistul Whitney [2]:

„Timpurile: imperfect, perfect, mai mult ca perfect și aorist sînt denumite astfel pentru că corespund, prin felul cum sînt formate, cu timpurile denumite la fel în alte limbi din aceeași familie, în special în greceşte, și cîtuși de puțin datorită vreunei deosebiri de timp exprimate de ele. În nici o perioadă a limbii sanscrite n-a existat vreo expresie a timpului imperfect sau mai mult ca perfect — nici a timpului perfect, afară de limba mai veche, unde „aoristul" are acest sens; mai tîrziu imperfectul, perfectul și aoristul sînt timpuri trecute sau preterite, fără vreo deosebire între ele".

Cauza principală atît a dezacordului în caz cît și a întrebuințării speciale a formelor temporale care exprimă trecutul este ritmul.

PARTICULARITÉS SYNTAXIQUES CHEZ HOMÈRE

RÉSUMÉ

I. LE DÉSACCORD EN CAS

Chez Homère on trouve parfois un désaccord entre le cas d'un attribut (substantif ou, plus souvent, participe) et le pronom personnel auquel il se rapporte. On rencontre quelquefois un fait semblable en sanscrit.

Un aspect du désaccord en cas est la *contamination participiale* [3], qui est un désaccord du participe et apparaît chez Homère. Ce désaccord est de deux sortes:

[2] W. D. Whitney, *A Sanskrit Grammar* [5], Leipzig, 1924, 532 a.

[3] Cf. *La construction du verbe dans les langues indo-européennes*, Jassy, 1949, p. 243.

BDD-A1590 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:04 UTC)

1. Le désaccord peut provenir du fait que certains verbes peuvent se construire de deux manières, quelquefois dans la même proposition.

2. Le participe est au génitif possessif, au lieu de s'accorder avec le pronom personnel auquel il se rapporte et qui se trouve au datif sympathétique. Ce désaccord du participe, beaucoup plus fréquent que le premier, s'explique par le fait que la fonction du datif sympathétique est presque identique avec celle du génitif possessif.

Le désaccord en cas apparaît d'autant plus facilement que l'attribut est plus éloigné du mot qu'il détermine.

Le principal facteur qui engendre le désaccord est le rythme.

II. LE TEMPS PASSÉ

Un aspect spécial que présente, parmi d'autres particularités, la syntaxe des temps chez Homère est la manière dont est souvent employé l'indicatif des temps secondaires (imparfait, aoriste et plus-que-parfait) et du parfait. Tous ces „temps" sont souvent équivalents et peuvent être échangés entre eux ; ainsi : l'imparfait est souvent équivalent à l'aoriste et parfois il alterne avec le dernier ; l'aoriste est parfois équivalent au plus-que-parfait ; le parfait peut être équivalent à l'aoriste et même coordonné avec lui ; le plus-que-parfait peut avoir la fonction d'imparfait et être coordonné avec celui-ci.

Donc l'imparfait, le parfait et le plus-que-parfait peuvent avoir aussi la fonction d'aoriste et être coordonnés avec lui. Ce sont des temps narratifs, qui servent seulement à exprimer le passé, sans aucune nuance accessoire. Alors ils ne correspondent plus aux temps qui expriment le passé dans le dialecte attique ou en latin. Mais leur emploi, exceptionnel chez Homère, présente une très grande ressemblance avec l'emploi qu'ils ont régulièrement en sanscrit, soit védique, soit classique.

BDD-A1590 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:04 UTC)